

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Történet

05/104

GABEL, Gernot U.: New York: 80 Jahre Pierpont Morgan Library = BuB. 56.Jg. 2004. 12.no. 698-701.p.

80 éves a New York-i Pierpont Morgan Könyvtár

Bibliofilia; Könyvtártörténet -nemzeti; Magánkönyvtár; Régi és ritka könyvek gyűjteménye

John Pierpont Morgan 1837-ben Hartford-ban (Connecticut) született, angliai, svájci és németországi tanulmányok után New York-ban sikeres bankári pályafutása során Amerika, sőt a világ egyik legbefolyásosabb bankárává, az üzleti élet vezető személyiségévé vált.

Szenvedélyes műgyűjtő volt. Évente ismétlődő kéthónapos európai útjai alkalmából és megbízottjain keresztül egyiptomi műtárgyak, kínai bronzok, flamand faliszőnyegek, középkori alkotások, a meissenai porcelánok kiemelkedően értékes darabjait gyűjtött egybe hatalmas mennyiségben, a reneszánsz és a barokk főúri gyűjtők hagyományát folytatva. Könyvgyűjtőként is ez jellemezte: kódexeket és ősnymtatványokat, ismert írók kézirateit, nagytekintélyű nyomdászok és illusztrátorok kiadványait vásárolta meg. Az ár nem jelentett számára akadályt, az egyes művek megvásárlásáról később áttért a kalapács

alá kerülő híres gyűjtemények megvételére. A 20. század elejére Morgan vált Amerika legnagyobb műgyűjtőjévé.

1905-ben hivatásos könyvtárosra bízta könyvgyűjteménye kezelését: a Princetoni Egyetemi Könyvtár történeti gyűjteményében dolgozó 21 éves Belle da Costa Geene-t választotta, aki az évek során a könyvtár kiváló gondozójává és fejlesztőjévé vált. 1906-ban a könyvtár jellegének megfelelő épületet kapott: a kor neves építész, Charles F. McKim a Morgan háza melletti telken olasz villa stílusában reprezentatív palotát tervezett. (A két épületet földalatti folyosó kötötte össze.) A kor historizáló stílusirányát művészien megvalósító épület utóbb felkerült az amerikai műemlékek jegyzékére. A könyvtárépület belseje a római palazzók könyvtártermeire emlékeztetett, nagytermében magas galériával, tíz méteres, 16. századi faliszőnyeggel, egy firenzei palotából származó mennyezetkaszettákkal. A kisebbik terem volt Morgan dolgozószobája, (a vörös damaszt falakon reneszánsz festményekkel), a harmadik, legkisebb szoba volt a könyvtáros munkahelye, ma is a könyvtárigazgató irodája.

Morgan 1913-ban Rómában meghalt, végrendeletében gyűjteményét „az amerikai nép épülésére és hasznára” hagyta, fia, Jack Morgan mint örökös hétezer műtárgyat átadott a New York-i Metropolitan Múzeumnak, a könyvtár vezetését pedig 1924-ben hattagú tanácsra bízta, de kötelezettséget vállalt annak továbbfejlesztésére, 1,5 millió dollár induló tőkével. A gyűjteményt New York város nyilvános referenz könyvtárrá nyilvánította, igazgatójává régi könyvtárosát, Miss Green-t nevezték ki, aki 24 éves igazgatói működése alatt megnyitotta a könyvtárat a nyilvánosság számára, kiállításokat és előadásokat szervezett, publikációkat adott ki. 1928-ban az intézmény részére megkapták és átalakították a szomszédos lakóházat, a két épületet egy harmadikkal kötötték össze, így a könyvtár alapterülete megduplázódott.

Morgan gyűjteménye nem nagyságával, hanem értékével tűnt ki, ezt a jellegzetességét a későbbi gyarapítások során is megőrizte. Az alapítási tőkének és az 1949-ben létrehívott Baráti Körnek köszönhetően a könyvtár állománya vásárlások és ajándékok útján folyamatosan tovább gyarapodott, ma 175 ezer állományegységből áll. Kéziratgyűjteménye 1300 címet tartalmaz – nem számolva az egyiptomi, görög és kopt papiruszokat – kiemelkedő értékei a művészien illusztrált imagyűjtemények, evangéliumok, krónikák és a Lancelot-legenda legszebb kézirata. A mintegy 2500 ősnymtatvány között három Gutenberg-biblia található, az irodalmi vagy történeti értékű kézírások gyűjteménye közel százezer darabból áll.

Jack Morgan – akit a könyvtári tanács elnökévé választott – haláláig, 1943-ig szívén viselte a könyvtár sorsát, s a családi hagyományt két fia majd unokája is folytatta. 1988-ban az intézmény megkapta Jack Morgan szomszédos rezidenciáját, a 45 szobából álló épületet átalakították a könyvtár céljaira: az egykori bálterem és mellette a szalon (18. századi angol stílusban) ma előadóterem, az egykori étkező ma Library Shop. Jelenleg a sztárépítész Renzo Piano egy hatalmas üvegszarnokkal tervezte összekötni a két történeti értékű épületet, s ezzel egy sajátos könyvtári campus fog kialakulni a könyvtár 100 éves évfordulójára, 2006-ra.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 136

Kutatás

05/105

McNICOL, Sarah: Is research an untapped resource in the library and information profession? = J.Librariansh.Inf.Sci. 36.vol. 2004. 3.no. 119-126.p.

Kiaknázatlan erőforrás-e a kutatás a könyvtárosi és tájékoztatói szakmában?

Könyvtáros -felsőfokú; Könyvtártudományi kutatás

A könyvtári-tájékoztatói tevékenységet sohasem jellemezte olyan mértékű kutatás-orientáltság, mint a többi foglalkozást (pl. az orvostudományt vagy az oktatásügyet), de elképzelhető, hogy a gyakorló könyvtárosok kutatótevékenységét és a kutatási eredményekből nyert ismeretek mértékét eddig alábecsülték.

A tanulmány egy 2003-ban a *University of Central England* kutatócsoportja által lefolytatott kérdőíves felmérésről számol be, amelynek során azt vizsgálták Anglia, Wales, Skócia, Észak-Írország és az Ír Köztársaság különböző típusú könyvtáraiban hogy

- a gyakorló könyvtárosok milyen vizsgálatokat folytattak az elmúlt két évben,
- milyen volt az előzőleg elvégzett vizsgálatokban a részvételük,
- hogyan alkalmazták a könyvtárak kutatásaik eredményeit,
- milyen kutatásokat terveznek,
- milyen tényezők akadályozzák a kutatómunkát, és
- melyek a tervezett kutatási témák.

Bár nem tekinthető reprezentatívnak a felmérés – a kiküldött 2384 kérdőívre mindössze a megkérdezettek 14%-a válaszolt –, mégis ígéretesnek tartják, hogy a könyvtárak közel egyötöde reagált, és ez annak a bizonyítéka, hogy a szakma egy része érdekli a kutatások iránt. Az eredmények röviden az alábbiakban foglalhatók össze:

- könyvtárak közel 50%-a részt vett valamilyen vizsgálatban az elmúlt időszakban;
- a kutatási tevékenység a tudományos és köz-könyvtárakban volt a legerőteljesebb, de az iskolai könyvtárakban is tisztában voltak annak fontosságával;

- valamennyi intézményben a használói igények felmérése volt a leggyakoribb, de számos témáról és módszerről adtak számot a könyvtárosok;
- az eredmények hasznosításáról csak a kutatásban részt vevők esetében lehet beszélni: nem terjesztették ugyanis ezeket széles körben, hogy ennek mások is hasznát vegyék, vagy valamilyen fejlesztésbe kezdjenek;
- a további vizsgálatot igénylő témakörök kiválasztása jórészt attól függött, milyen típusú és milyen feltételekkel rendelkező könyvtárról volt szó;
- sok azonos témájú vizsgálat zajlott (információtechnológia, használói igények, könyvtárépület, gyűjtemény, finanszírozás, személyzet, együttműködés), ami arra utal, hogy szükséges ugyan könyvtártípusonként is bizonyos témakörökben vizsgálni, de az egész szektorra kiterjedő vizsgálatok segíthetnek a közös gondok megoldásában.

Kétségtelen, hogy a tudományos kutatók és a gyakorló könyvtárosok is hasznát látják, ha gyakorlati szakemberek is bekapcsolódnak a kutatómunkába: hitelesebb lesz az elfogadása, és ezáltal hatékonyabb is a döntéshozatal szemszögéből nézve. A felmérés arra is rámutatott, hogy javítani kell a tudományos kutatók és a könyvtáros kutatók közötti párbeszédet, illetve a könyvtáros kutatók közötti együttműködést.

A felmérés során bemutatott kutatási tevékenységek csak a „jéghegy csúcsát” jelentik, jóval több vizsgálat folyik, és sok lehetőséget kínálnak a gyakorló szakembereknek. Fontos az eredmények közzététele és a kutatómunka fokozottabb ösztönzése.

(Murányi Lajos)

Lásd még 113

Tudománymetria, bibliometria

05/106

ZUCCOLI, Marina: Il fattore d'impatto e le riviste astronomiche = Boll.AIB. 44.vol. 2004. 3.no. 371-379.p. Bibliogr. a jegyzetekben.

Res. angol nyelven

Az impakt faktor és a csillagászati folyóiratok

Bibliometria; Szakirodalom -csillagászati

1998-2001-ben az ISI alulértékelt két csillagászati alapfolyóirat impakt faktorát, amit a csillagászok bibliográfiai hanyagságával magyaráztak. A hivatalos rövidítések (Astron.Astrophys és Astrophys.J.) helyett ugyanis a hivatkozásokban általában A&A, illetve ApJ jelzést használnak, ami az ISI optikai felismerő rendszere számára túl rövid és értelmezhetetlen. Kétségtelen, hogy a csillagász-közösségnek be kell vallania némi bibliográfiai pontatlanságot: előfordulnak hivatkozások záró oldalszám, sőt, esetenként cím nélkül, variációk a szerző nevében, de a rövidítések pontos kiválasztás szerintiek. Az 1990-es években ugyanis a csillagászati irodalom jelentős növekedése nyomán drámaian megemelkedett a folyóiratok költsége is. A fontosabb lapok szerkesztői mindent megpróbáltak a költségek korlátában tartására; így pl. megnövelték a lap formátu-

mát, miközben megmaradt az oldalszám, és rövid akronímákat vezettek be.

Manapság a csillagászok – az egész tudományos közösséghez hasonlóan – igen kritikusan tekintenek az impakt faktorra, mint a kutatás értékelésének eszközére. Ez a magatartás része annak az általános kritikának, ami a nem tudományos és felsőoktatási („non-academic”) kiadókat és a tudományos irodalom fölötti monopolisztikussá váló ellenőrzésüket illeti. Egyes, a fizikai folyóiratok költség-hatékonyágát vizsgáló tanulmányok kimutatták, hogy bizonyos kiadók esetében nincs korrekt összefüggés produktumaik magas ára és a folyóiratok valódi minősége között.

A csillagászoknak immár saját, nyílt adatbázisaik vannak a preprintekről és a digitalizált cikkekről: a NASA által szponzorált ADS adatbázis a cikkek hivatkozásait is tartalmazza. Miközben az impakt faktor gyakran mutat tévedéseket (mint ez a *Nature*, a *Science* és a csillagászati folyóiratok esetében történt), a csillagászok autonómia-törekvései, lehet, hogy saját, ingyenes *Citation index*, és impakt faktor kifejlesztéséhez vezetnek, az akronímák keveredése nélkül. Az impakt faktorral és a rövidítések/akronímák használatával kapcsolatos problémákat eddig inkább a csillagászok vizsgálták. Ha a könyvtárosok is hozzáteszik a maguk ismereteit, hasznos találkozási felületet nyújthatnának a szerzők és az ISI között.

(Mohor Jenő)